SWEDISH MUSICAL LEVANDE MUSIKARV HERITAGE

JOHAN HELMICH ROMAN

1694-1758

Sonata à 3

BeRI 106

Utgåva av/Edition by Andreas Edlund

JOHAN HELMICH ROMAN – SAMLADE VERK/COMPLETE WORKS

Levande musikarv och Kungl. Musikaliska Akademien

Syftet med Levande musikarv är att tillgängliggöra den dolda svenska musikskatten och göra den till en självklar del av dagens repertoar och forskning. Detta sker genom notutgåvor av musik som inte längre är skyddad av upphovsrätten, samt texter om tonsättarna och deras verk. Texterna publiceras i projektets databas på internet, liksom fritt nedladdningsbara notutgåvor. Huvudman är Kungl. Musikaliska Akademien i samarbete med Musik- och teaterbiblioteket och Svensk Musik.

Kungl. Musikaliska Akademien grundades 1771 av Gustav III med ändamålet att främja tonkonsten och musiklivet i Sverige. Numera är akademien en fristående institution som förenar tradition med ett aktivt engagemang i dagens och morgondagens musikliv.

Swedish Musical Heritage and The Royal Swedish Academy of Music

The purpose of Swedish Musical Heritage is to make accessible forgotten gems of Swedish music and make them a natural feature of the contemporary repertoire and musicology. This it does through editions of sheet music that is no longer protected by copyright, and texts about the composers and their works. This material is available in the project's online database, where the sheet music can be freely downloaded. The project is run under the auspices of the Royal Swedish Academy of Music in association with the Music and Theatre Library of Sweden and Svensk Musik.

The Royal Swedish Academy of Music was founded in 1771 by King Gustav III in order to promote the composition and performance of music in Sweden. Today, the academy is an autonomous institution that combines tradition with active engagement in the contemporary and future music scene.

www.levandemusikarv.se

Huvudredaktör/Editor-in-chief: Anders Wiklund
Notgrafisk redaktör/Score layout editor: Anders Högstedt
Textredaktör/Text editor: Edward Klingspor

Levande musikarv/Swedish Musical Heritage
Kungl. Musikaliska Akademien/The Royal Swedish Academy of Music
Utgåva nr/Edition no 2434
2024
Notbild/Score: Public domain. Texter/Texts: © Levande musikarv
979-0-66166-813-8

Levande musikarv finansieras med medel från/Published with financial support from Kungl. Musikaliska Akademien, Kungl. Vitterhetsakademien, Marcus och Amalia Wallenbergs Stiftelse, Statens Musikverk, Riksbankens Jubileumsfond, Barbro Osher Pro Suecia Foundation, Riksantikvarieämbetet och Kulturdepartementet.
Samarbetspartners/Partners: Musik- och teaterbiblioteket och Svensk Musik.

Sonata à 3

BeRI 106

1

Johan Helmich Roman
(1694–1758)

Larghetto
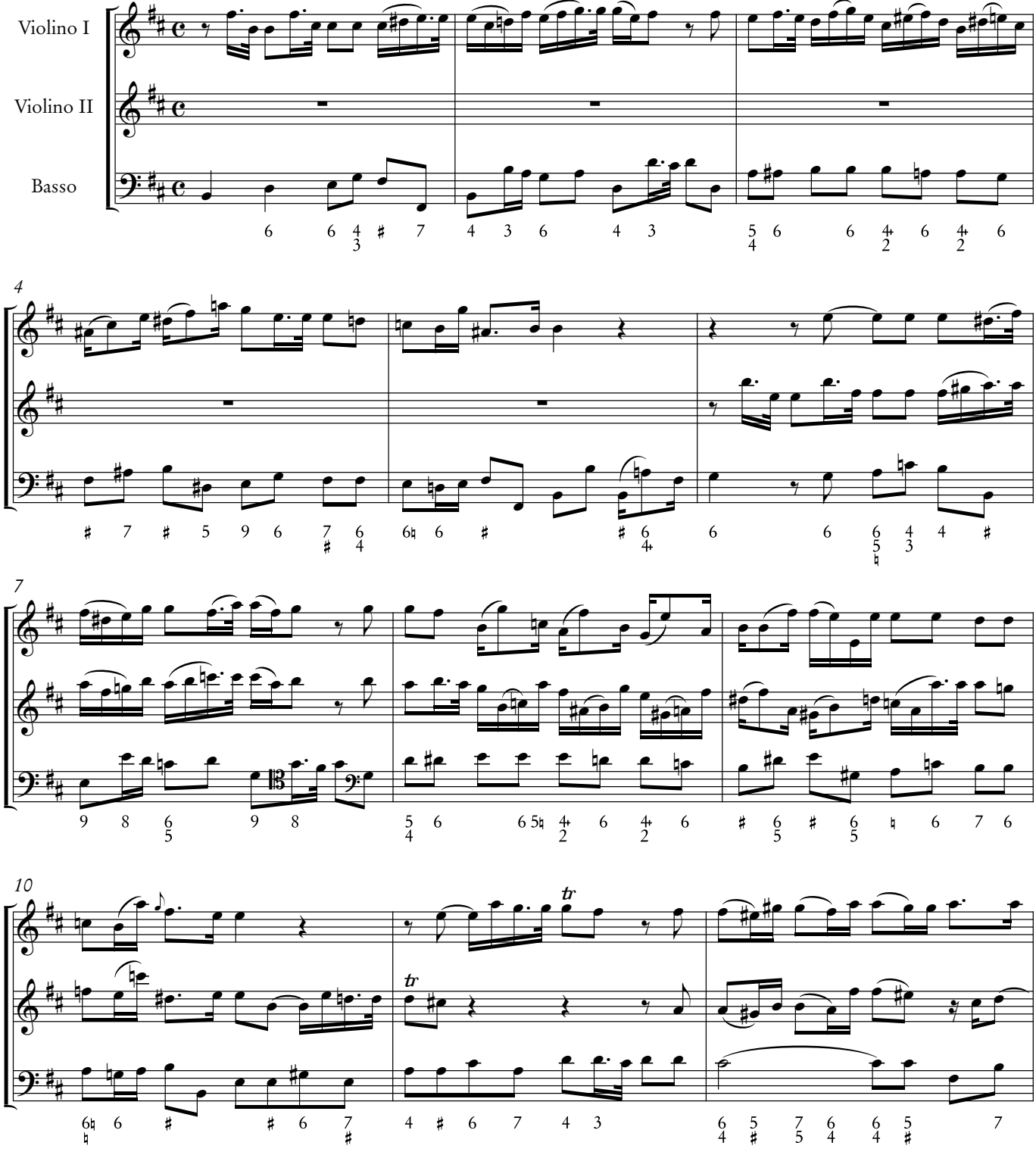
Johan Helmich Roman – samlade verk/complete works
Kritisk utgåva av/Critical edition by Andreas Edlund
Swedish Musical Heritage, Kungl. Musikaliska akademien, Stockholm 2024. Public domain. www.levandemusikarv.se
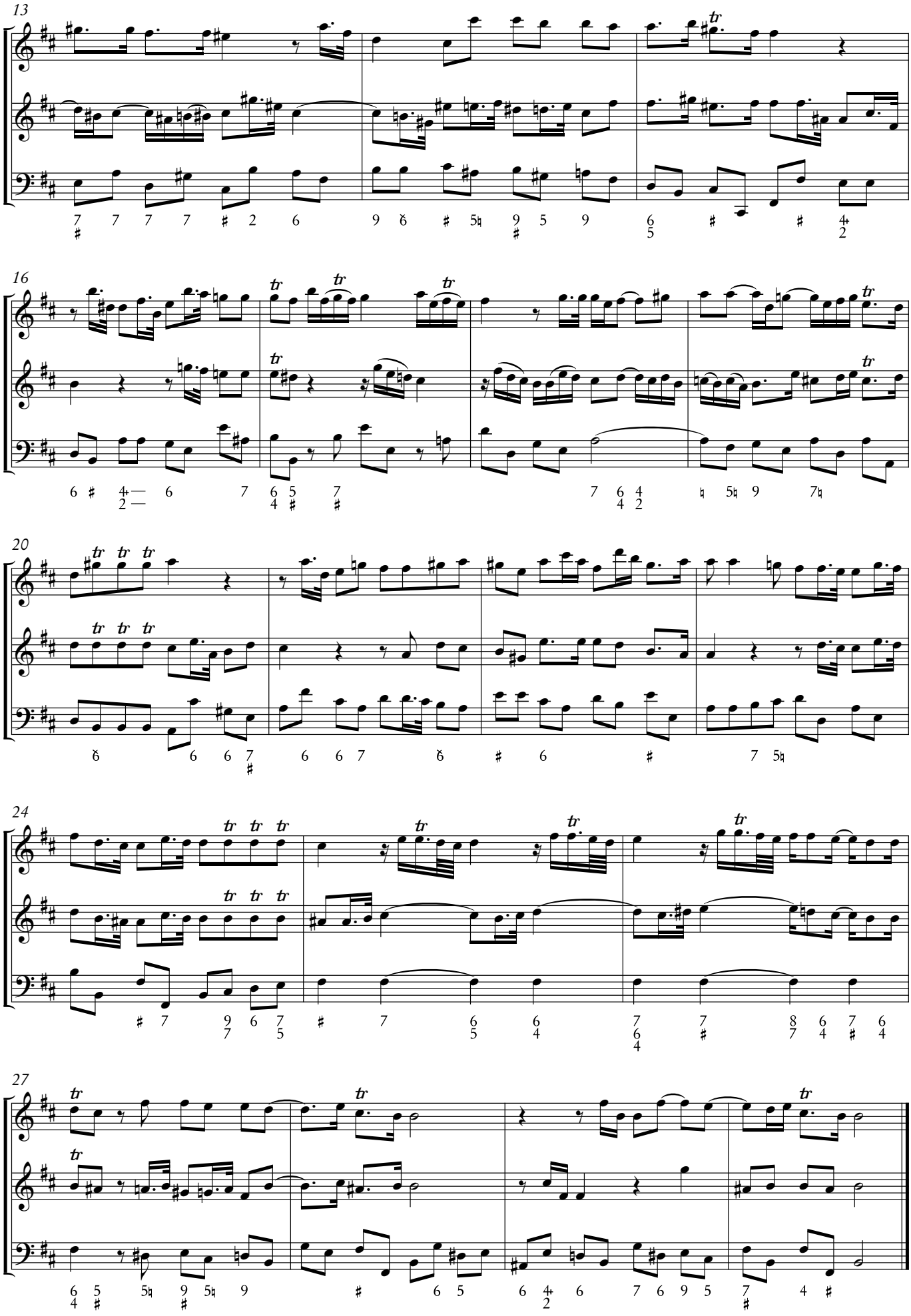
13
16
20
24
27

2
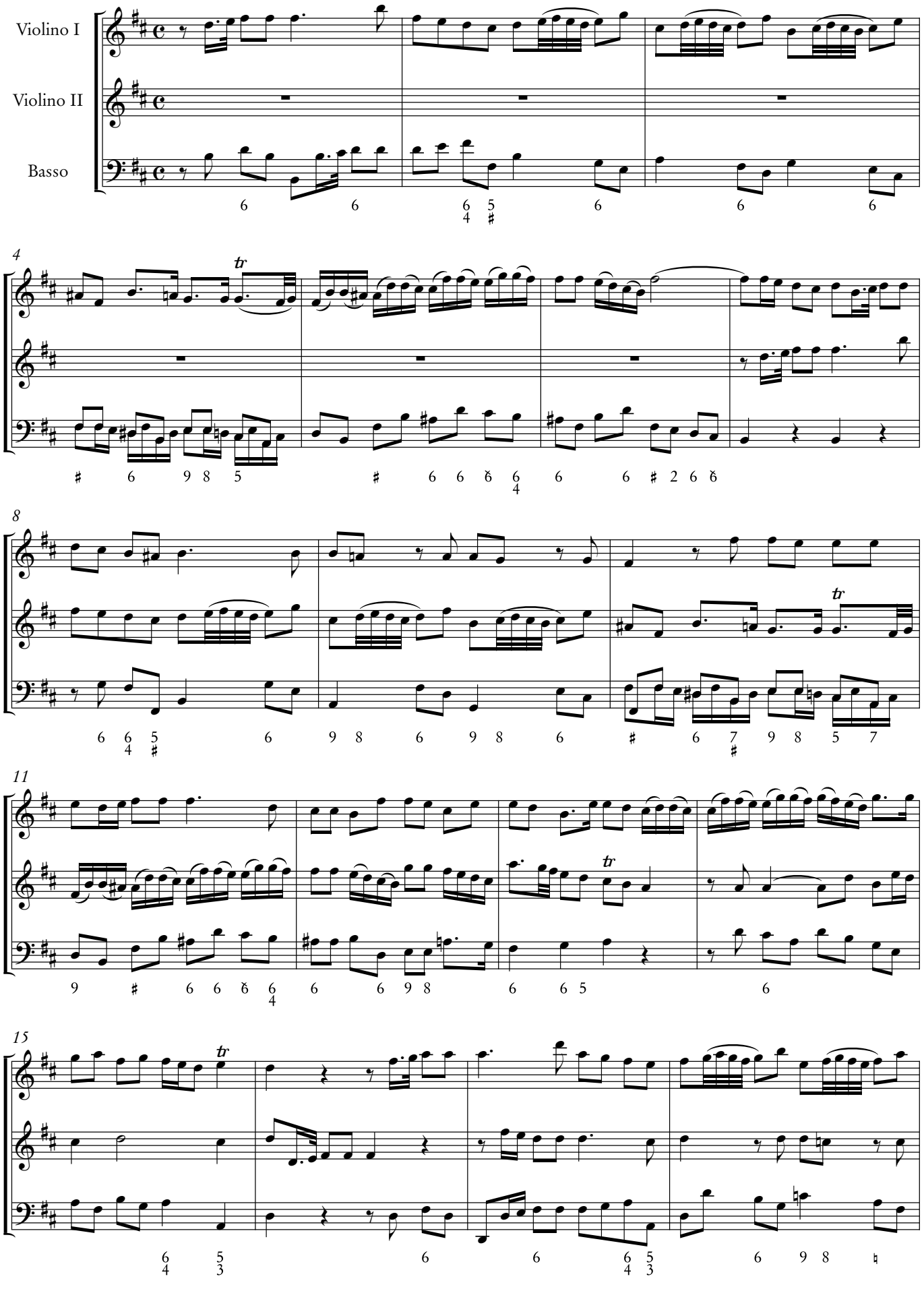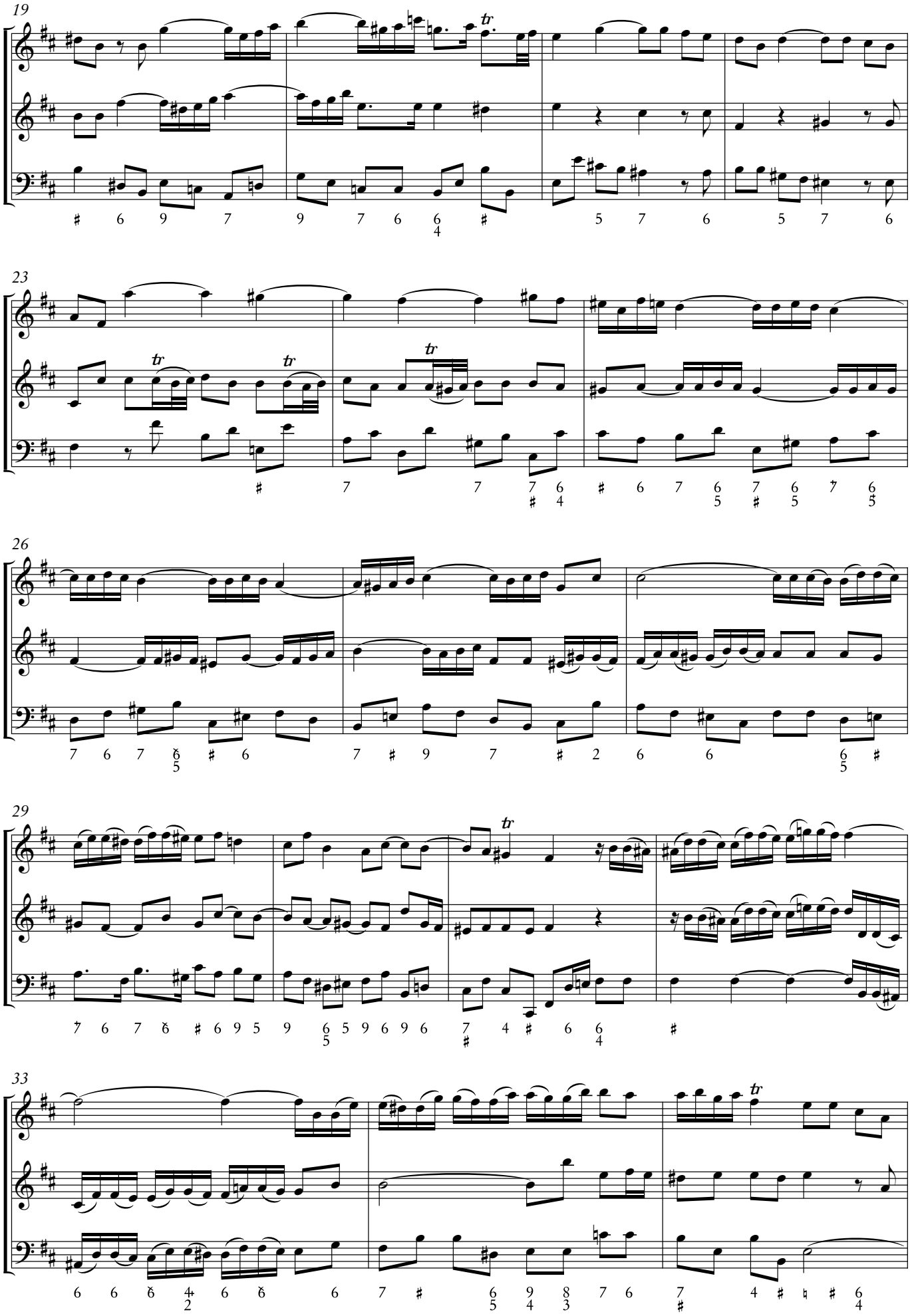
19
23
26
29
33
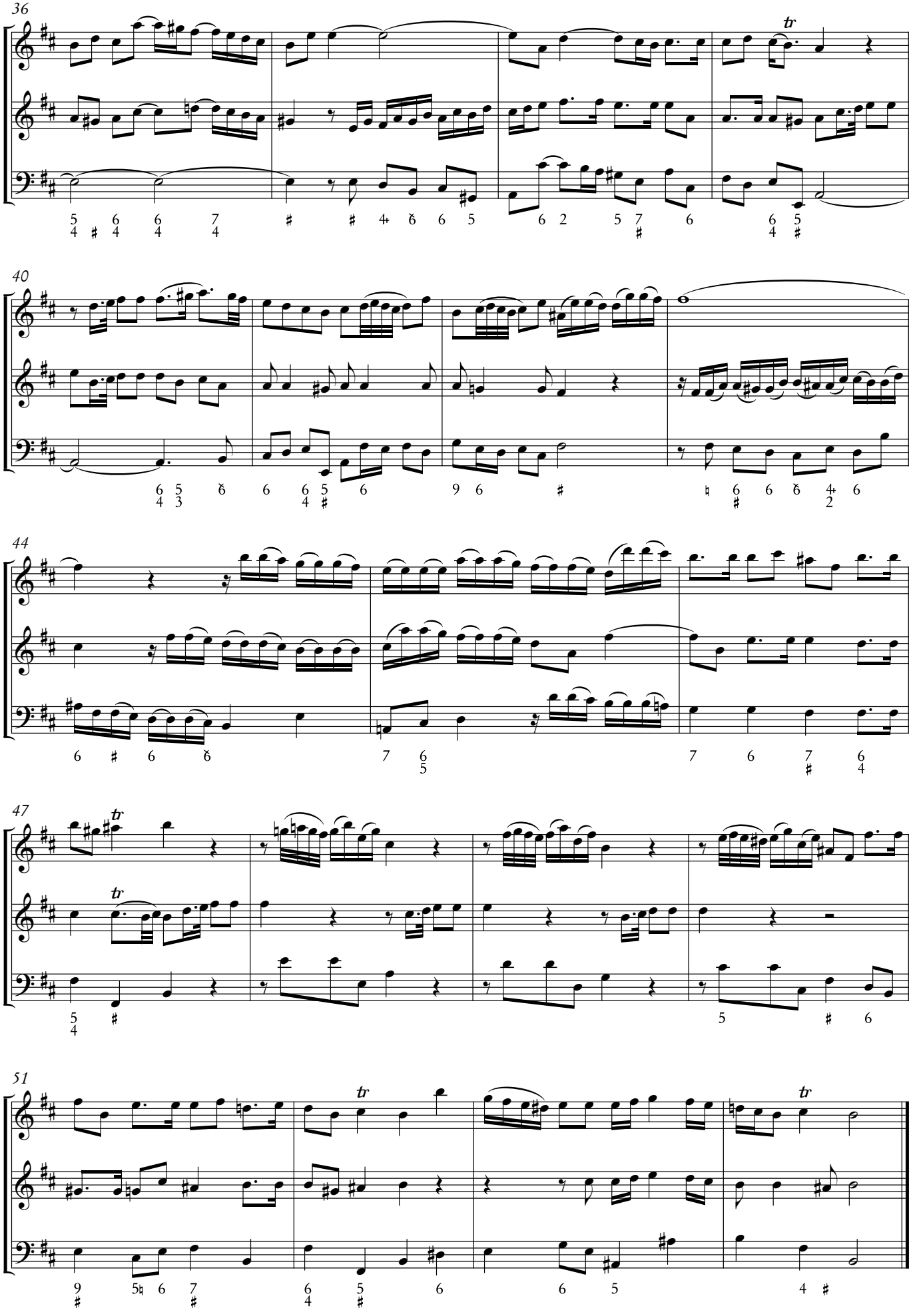
36
40
44
47
51

3
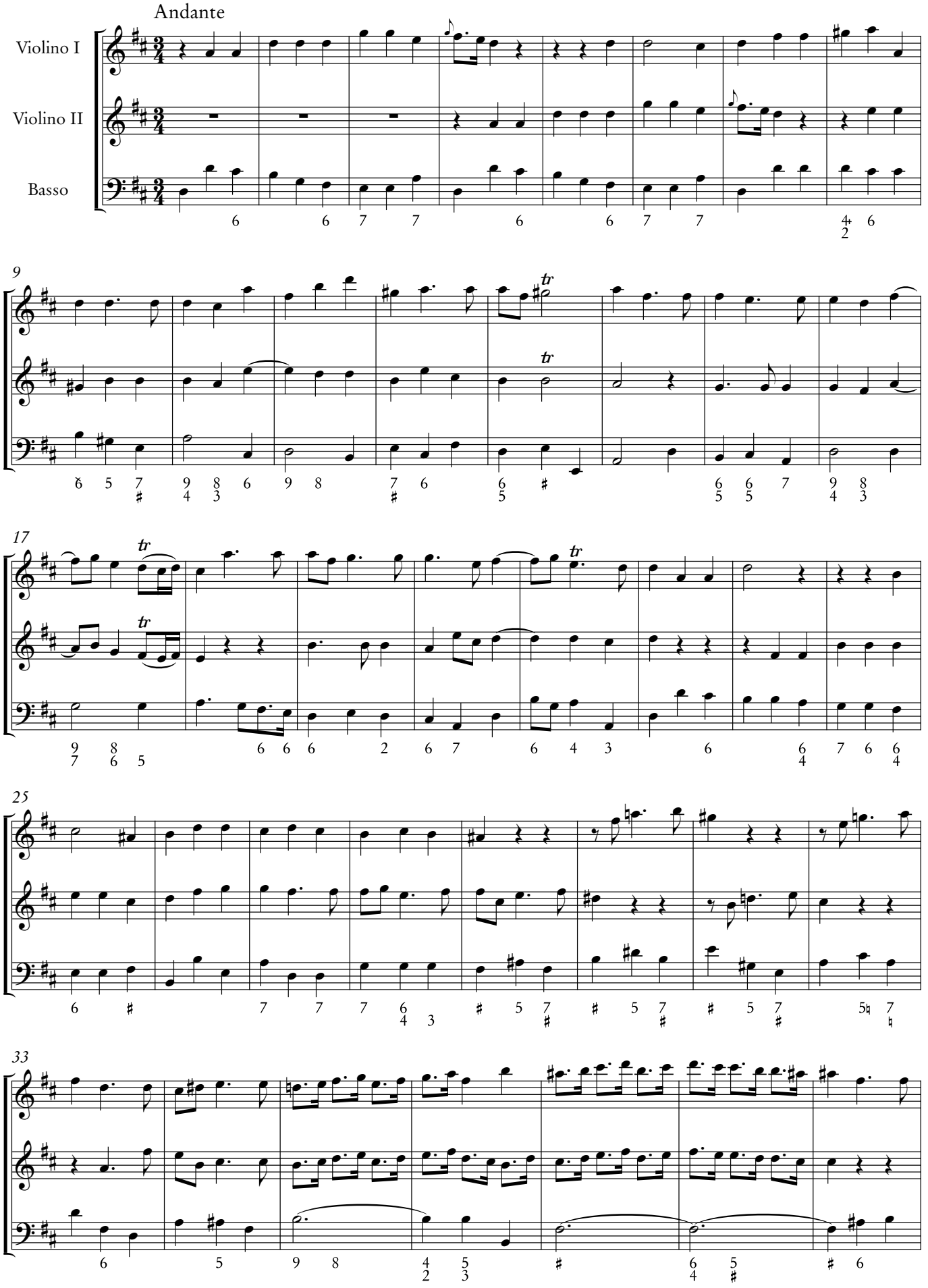
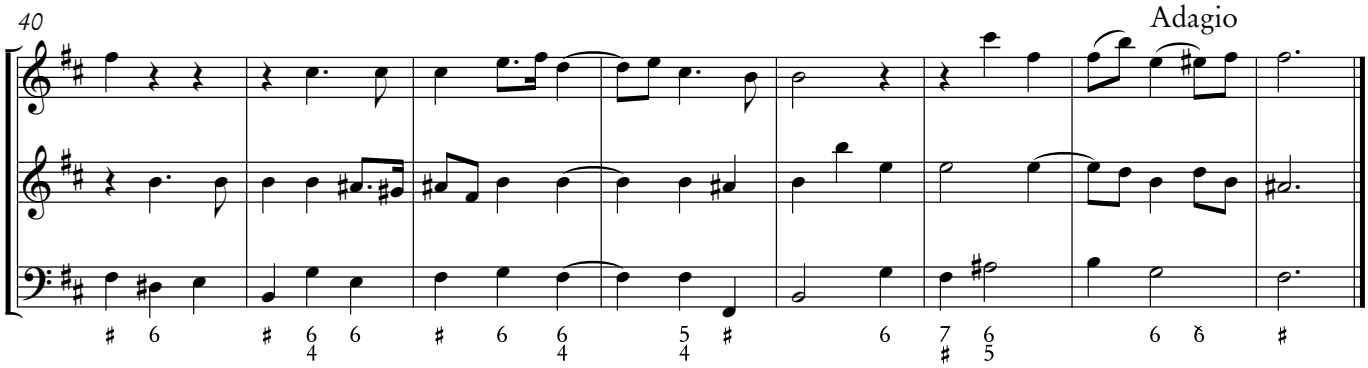

4
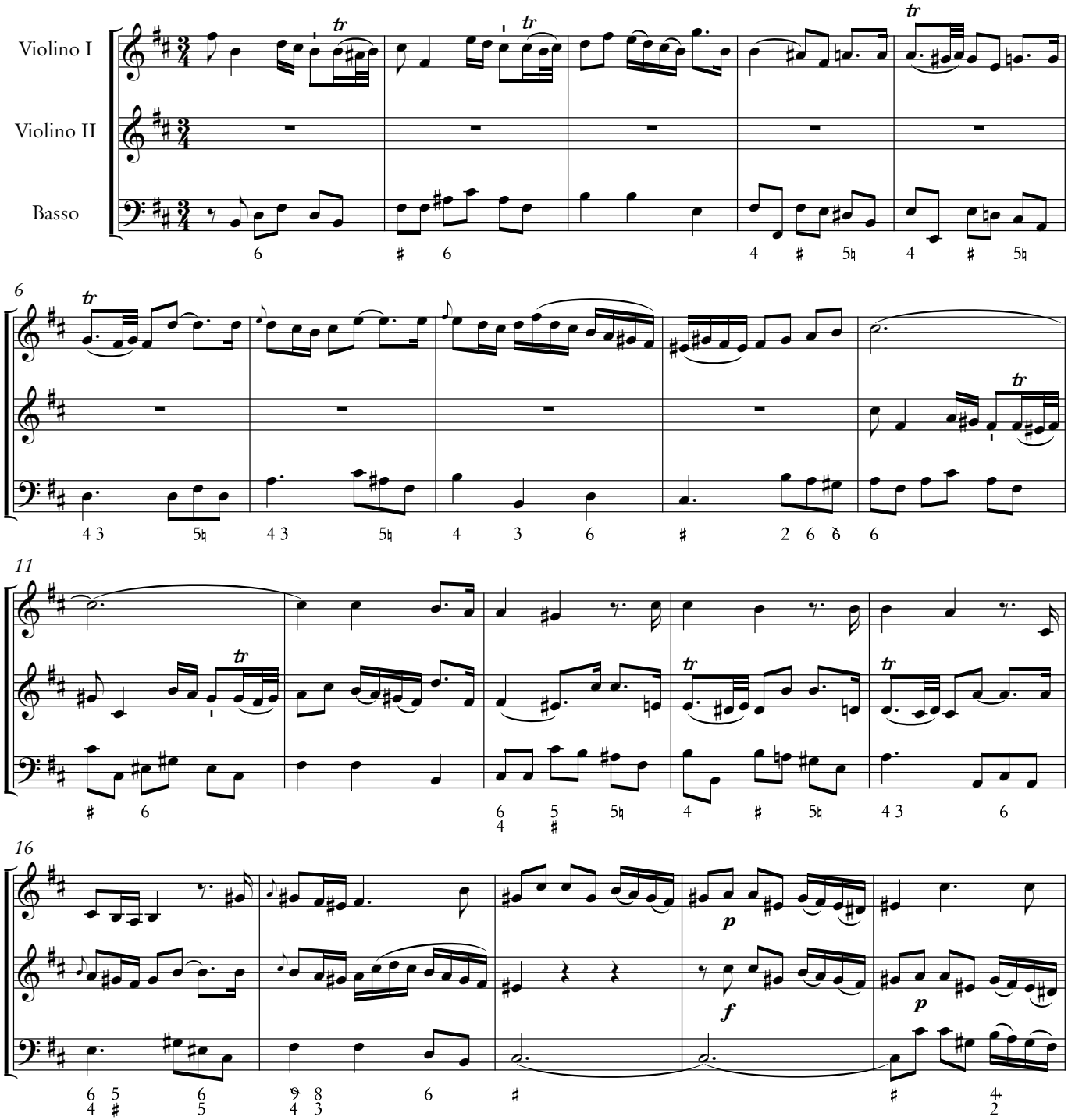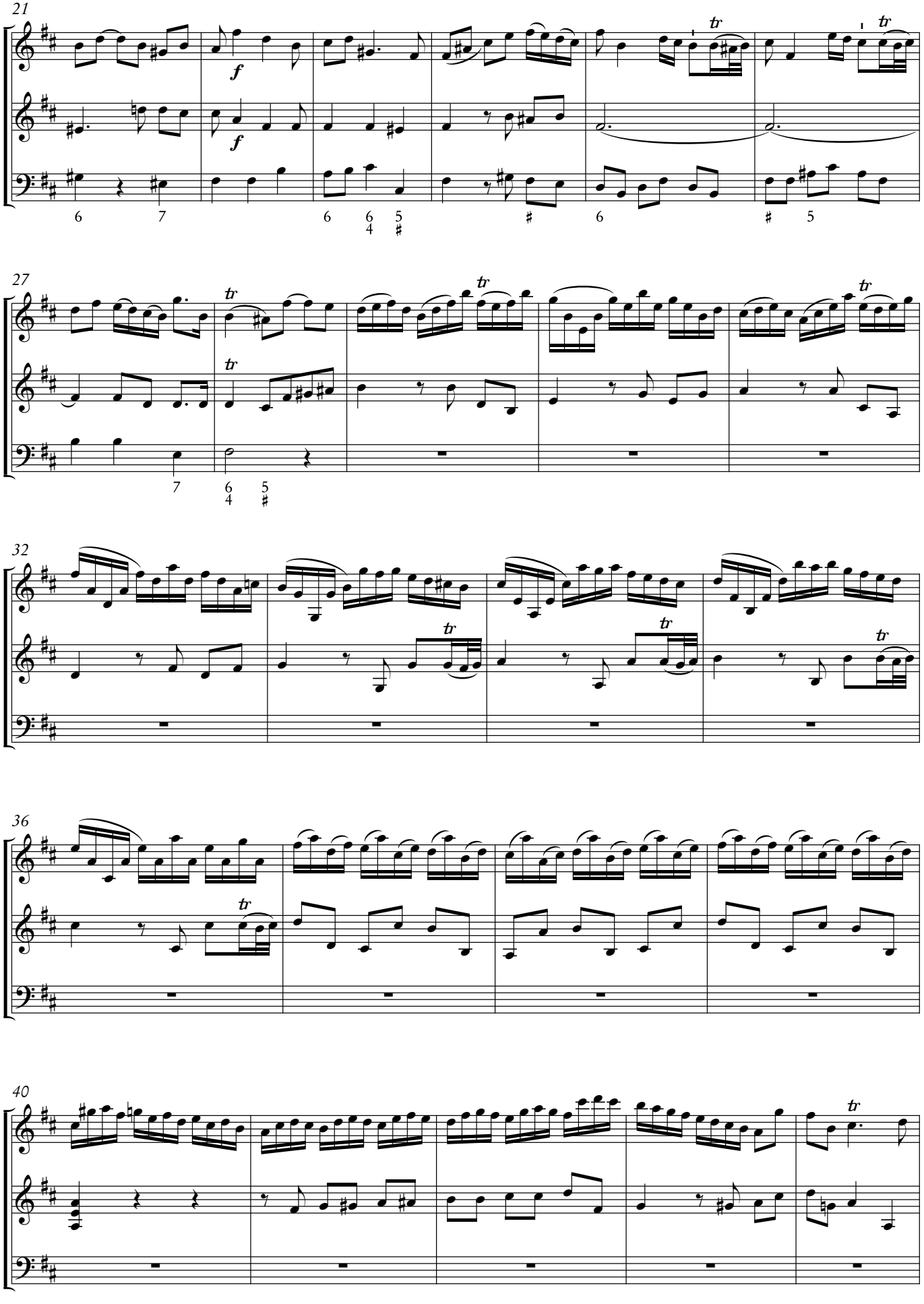
21
f
f
tr
tr
27
tr
tr
tr
32
tr
tr
tr
36
tr
40
tr
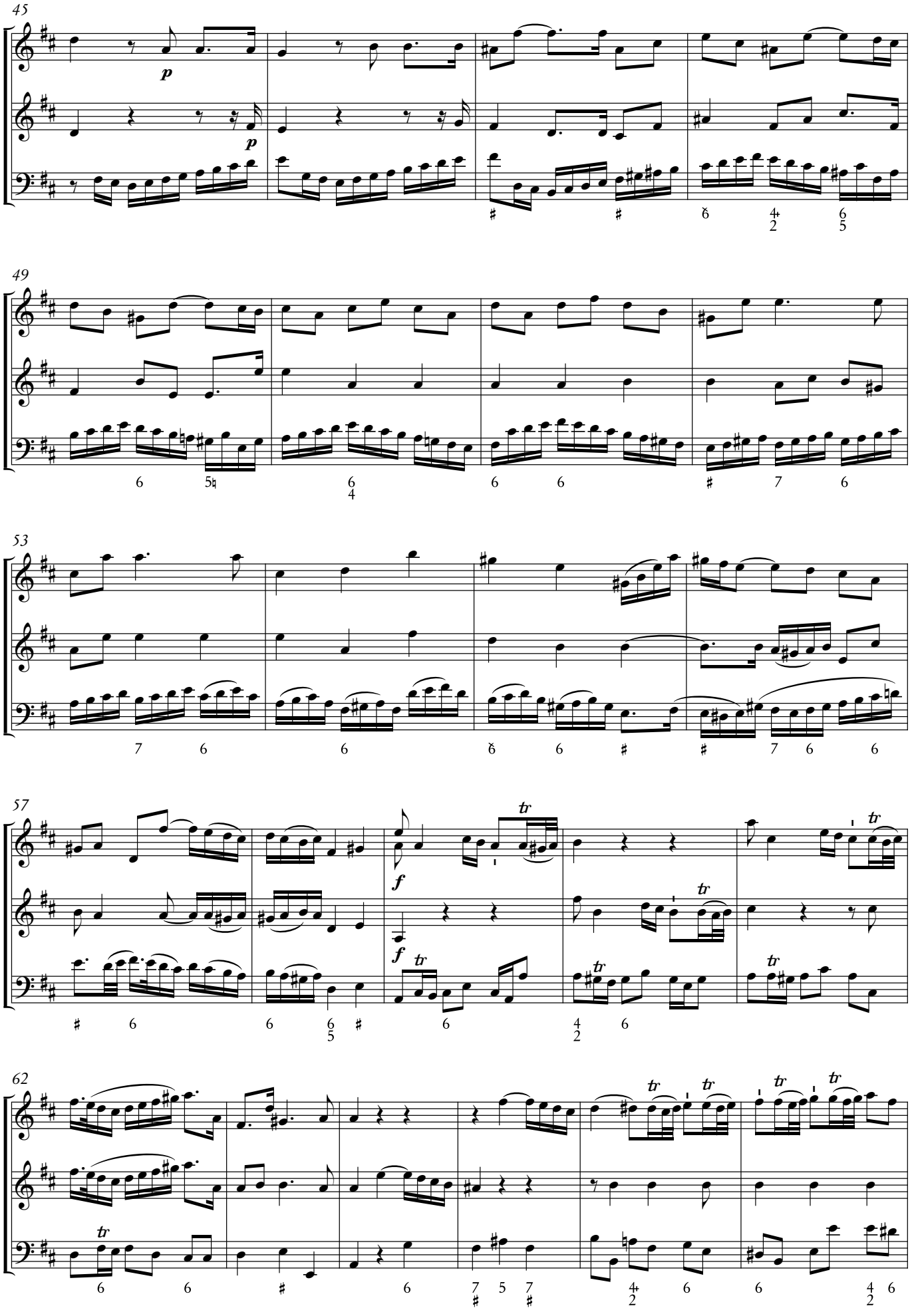
45
49
53
57
62
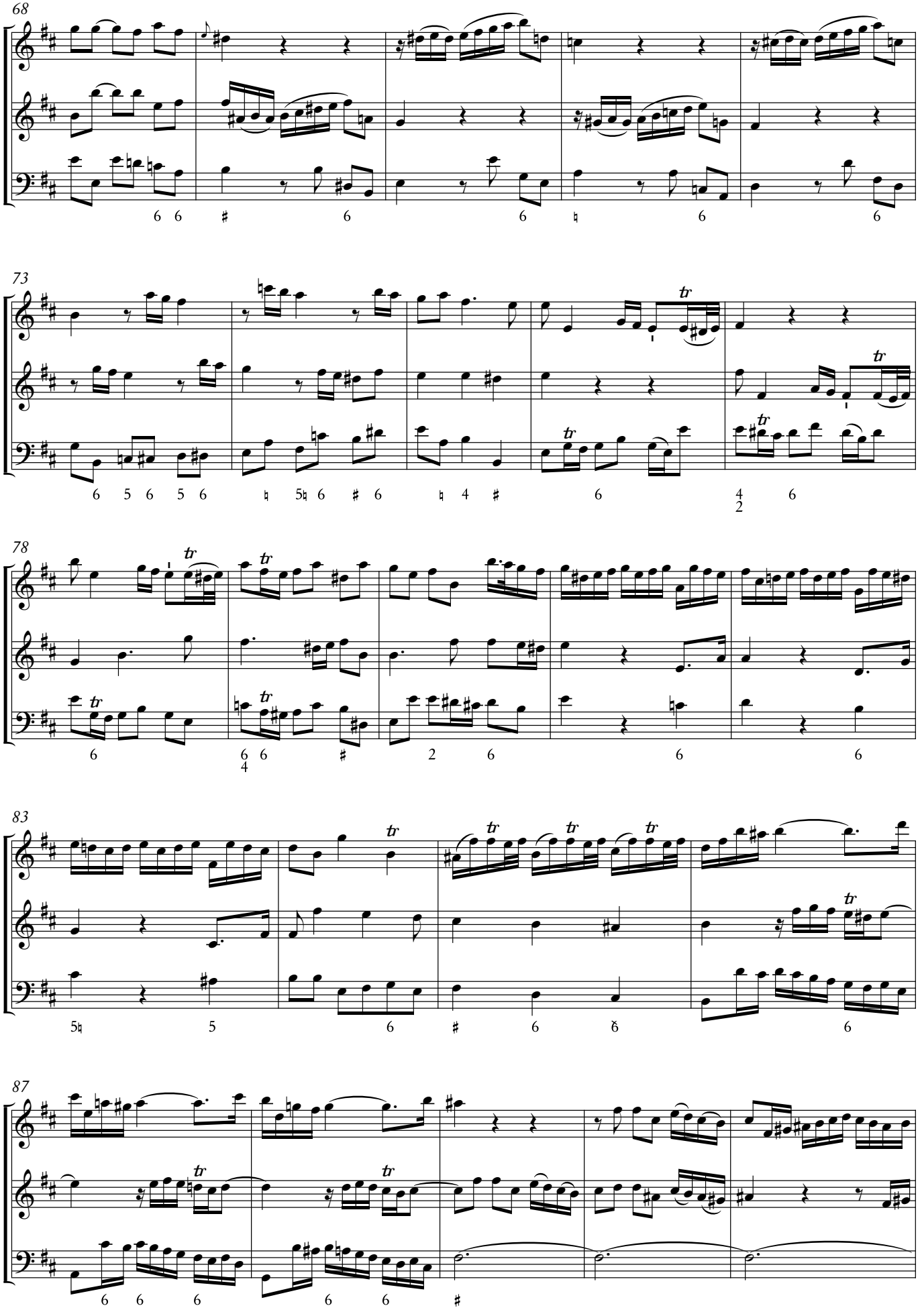
68
73
78
83
87
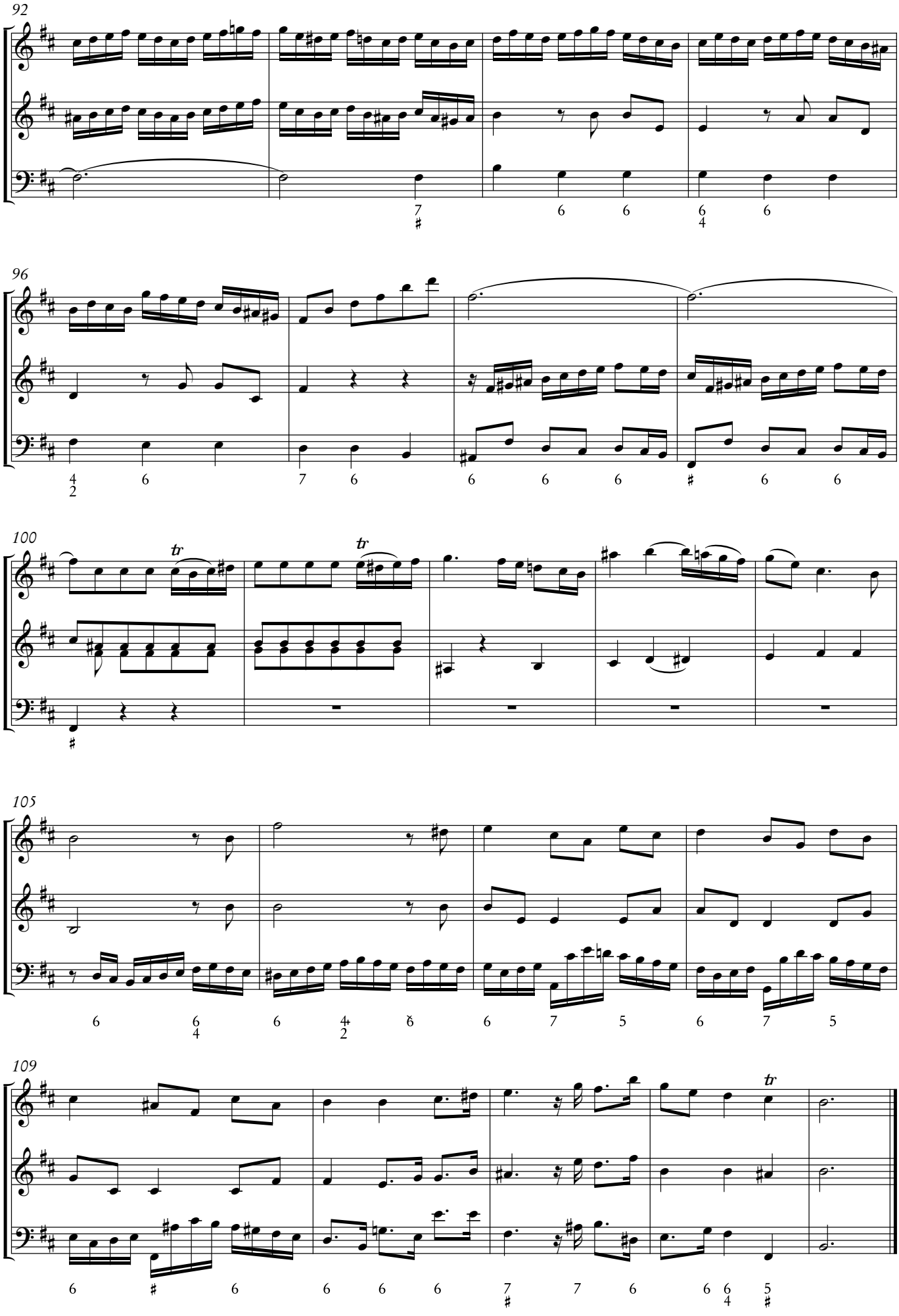
92
96
100
tr
tr
105
109
tr

Johan Helmich Roman

Visserligen fanns det i Sverige tonsättare före Johan Helmich Roman (1694–1758), men det var genom honom som den svenska musiken fick en första komponist på hög nivå. Det var också genom hans insatser som hovkapellmästare och lärare som grunden för det svenska musiklivet kunde börja läggas.

Han föddes in i en musikerfamilj – fadern Johan Roman var musiker i Kungl. Hovkapellet – och han visade snabbt stor talang som violinist, vilket ledde till en anställning i Hovkapellet 1711. Det första stora steget kom 1712 med Karl XII:s depesch från Osmanska riket: unge Roman skulle skickas ut på en musikalisk bildningsresa, som dock skulle komma att inledas först vid årsskiftet 1715/16.

Landet som valdes var England, där Georg Friedrich Händel i London var en dynamo i ett rikt musikliv. Det finns inte mycket information om Romans tid i England, men han ska ha blivit upptagen i Händels operaorkester vid King's Theatre och fått undervisning av Johann Christoph Pepusch i komposition. Efter att teatern kommit på obestånd kallades Roman 1717 till Newcastle, där han tjänstgjorde hos hertigen av Newcastle, men han var åter tillbaka i London 1719 i det nybildade operasällskapet The Royal Academy of Musick under musikalisk ledning av Händel.

År 1721 återvände Roman till Sverige, där han samma år blev vice kapellmästare i Hovkapellet. Arbetet med att höja orkesterns nivå inleddes omedelbart, och när positionen som ordinarie hovkapellmästare blev ledig 1726 fick han den tjänst han i praktiken redan utövat och som han åtminstone formellt kom att behålla ända fram till sin död 1758. Under den tiden var han 1735–37 ute på en andra utlandsresa (till England, Italien och Tyskland) och från 1745 befriades han från sin hovtjänst på grund av tilltagande problem med hörsel och hälsa.

Som tonsättare verkade Roman inom de flesta dåtida genrer, utom opera och oratorium. En stor del av verken var avsedda för hovet och fester, dit *Bilägers Musiquen* (d.v.s. "Drottningsholmsmusiken", komponerad till vigseln mellan Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika 1744) hör liksom den tidigare *Golovinmusiken* (beställd till en fest i Stockholm med anledning av tsar Peter II:s kröning i S:t Peterburg 1728). Roman inleder den svenska symfoniska musiken med sina drygt tjugo sinfonior, och för soloinstrument och orkester finns sju konserter bevarade. I det mindre formatet finns triosonater, flöjtsonater, klavermusik, verk för soloviolin och sånger.

Kyrkomusiken spelar också en framträdande roll. 1740 blev Roman invald i den nybildade Kungl. Vetenskapsakademien för att verka för det svenska språket. Det tog sig uttryck i Romans arbete med att visa de möjligheter som låg i svenskan som kyrkomusikaliskt språk. Kulmen blev *Then swenska Messan* (uruppförd 1752).

Till Romans stora bidrag till svenskt musikliv hör också de konserter som hölls i Riddarhuset från 1731 – den första organiserade offentliga konsertverksamheten. Omdömet om honom som "den svenska musikens fader" är högst välförtjänt.

© *Erik Wallrup,* Levande musikarv

Johan Helmich Roman

There were of course composers in Sweden before Johan Helmich Roman (1694–1758), but Swe-dish music found its first prominent composer in him. It was also through his efforts as chief con-ductor of the Royal Court Orchestra, and as a teacher, that the foundation for Swedish musical life could be laid.

He was born into a family of musicians – his father Johan Roman the elder was a member of the Royal Court Orchestra and Roman himself soon showed great promise as a violinist, which led to employment in the Royal Court Orchestra in 1711. His first big step came in 1712 with a dispatch out of the Ottoman Empire from Charles XII: young Roman would be sent on a music educational trip, though it would take until the turn of 1715/16 before this adventure began.

The country chosen was England, where George Frideric Handel was a dynamo in London's rich musical life. There is not much information about Roman's time in England, but he was hired into Handel's opera orchestra at King's Theatre and received lessons from Johann Christoph Pepusch in composition. When the theatre became insolvent Roman was called in 1717 to Newcastle where he served the Duke of Newcastle, but he was back in London in 1719 in the newly-founded opera so-ciety The Royal Academy of Musick under the musical direction of Handel.

In 1721 Roman returned to Sweden, where he became vice chief conductor in the Royal Court Orchestra. He immediately started work to raise the level of the orchestra, and when the position of chief conductor opened up in 1726 he was given the position that he in practice already had, and which he, at least formally, held until his death in 1758. During this time he made a second journey abroad (1735–37 to England, Italy and Germany), and from 1745 he was released from his position at court due to growing problems with his hearing and health.

As a composer Roman worked in most of the genres of the time, excepting the opera and orato-rio. A large portion of his output was intended for the court and festive occations, and this is true of *Bilägers Musiquen* (that is, the 'Drottningholm Music'), composed for the wedding between Adolf Fredrik and Louisa Ulrika in 1744 as well as the earlier *Golovinmusiken* (the 'Golovin Music'), com-missioned for a celebration in Stockholm of the coronation of Peter II in St. Petersburg in 1728. Roman launched Swedish symphonic music with his nearly twenty sinfonias, and there are seven concertos for solo instrument and orchestra extant today. In the smaller format there are trio sona-tas, flute sonatas, clavier music, works for solo violin and songs.

Church music also plays a prominent role in his oeuvre. In 1740 Roman was elected to the newly created Royal Swedish Academy of Sciences to work for the betterment of the Swedish language, which led to work showing the possibilities of using Swedish as the primary language in church mu-sic. The peak of this project came with *Then swenska Messan* (The Swedish Mass) which was premi-ered in 1752.

Roman's additional contributions to Swedish musical life include the concerts which were held at the House of Nobility starting in 1731 – the first organized public concerts. To call him 'the Father of Swedish music' is a qualification he most highly deserves.

© *Erik Wallrup,* Levande musikarv, trans. Nicole Vickers.

Kritisk kommentar

Utgåvan baseras på följande källor[1]:

Partitur i autograf (**A**), ur Ro 51 ”6 Sonate à 3” (Romansamlingen, Musik- och teaterbiblitoteket i Stockholm)innehållande verknumren 102–107, med påskrift på första bladet: ”6 son. För 2 Vio. V^{llo}”

Partitur (**Å**) ur Fin–AS ”X Trios/ p. 2 Violinos & Basse/ p. Roman/ Originaler/ (Den 9de fattas)” (Åbo, Sibeliusmuseet) i manuskript av H/N 2 (Per Brant), betraktas som autograf, innehållande verknumren 106, 109–110, 112–115, 119–120. Påskrift av Roman själv på omslagsbladen: ”Kongl: Maj :^{ts}/ och/ Svea Rikes/ Högst betrodde Man, Råd/ Öfverste Marskalk och Cancellie–Råd/ Högvälborne Herr/ Grefve, Clas Ekeblad,/ Riddare och Commendeur af/ Kongl: Maj:^{ts} Order.” [nästa sida] ”Högvälborne Herr Grefve,/ Kongl: Maj:^{ts} och Rikets Råd, Öfverste/ Marskalk, Cancellie–Råd, Riddare/ och Commendeur af Kongl: Maj:^{ts}/ Order./ Nådige Herre./ At betyga vördsam innerlig ärkänsla,/ mot all Nåd, som ständigt hägnat et pligtigt” [nästa sida] ”sträfvande, ägnas Eders Excellence desse/ försök, i all ödmjukhet, af/ Eders Excellences/ aldra ödmjukaste tjenare/ Johan Helmich Roman.”

Komplett stämmaterial (**S**) ur Ro 53 ms (Romansamlingen, Musik– och teaterbiblitoteket i Stockholm), innehållande verknumren 106–108, 112, 114 och 115–118. Påskrift på omslaget: ”X. Trios/ Stämmor {N^{o} 1. in A.♯./ N^{o} 2. in H.♮./ N^{o} 3. in E.♮./ N^{o} 4. in B.♮./ N^{o} 5. in C.♮./ N^{o} 6. in C.♭./ N^{o} 7. in D.♮ & ♯./ N^{o} 8. in C.♮./ N^{o} 9. in A.♮ & ♯.} a 2. Violini e Basso./ Partitur och Stämmor/ N^{o} 10. in G. ♭. ——a 2 Oboi/ e Basso./ da Joh. Helmich Romann.”

Cellostämma (**SK**) ur S–SK ms 905:1 (Skara stifts– och landsbibliotek), en samling cellostämmor med omslagspåskriften ”Violoncello/ Dell Sigr/ Roman”

A och Å i nämnd ordning har använts som huvudkällor. Generalbasen i A har enkla fortsättningslinjer, ”–”, som i utgåvan återges med ett streck per sifferrad.

Sats 1, Larghetto

Balkningen i Å har ofta fyra 8–delar sammanbalkade – balkningen i utgåvan följer A.

Takt	Instrument	Kommentar
5:3–4	Basso	A är svårtydd, utgåvan förlitar sig på Å. Båge införd från Å.
6–7	Vl. I	A är otydlig, utgåvan följer Å. Båge på 7:2 tillagd i analogi med föregående takt. (Värt att notera är att Å har båge över tre toner på 7:3 för Vl. I–II.)
8	Basso	Besiffringen 6–5 på fjärde åttondelen stämmer inte med överstämmorna, och 4+/2 ackorden på slag 3 och 4 krockar med Vl. I. Utgåvan följer källan.

1 Utförlig genomgång av källorna finns i Bengtsson, Ingmar: *J.H Roman och hans instrumentalmusik,* diss. Uppsala 1955, s. 167–.

9:1	Vl. I	Båge från Å.
12	Vl. II	Källorna har en 8–delspaus före 16–delspausen.
13:2	Vl. II	Båge från Å (och S).
14–15	Vni	Bindebåge mellan takterna, överstruken. Jfr. t 27–28.
15, 19, 28, 30	Vni	Drillar från Å

Sats 2

Takt	Instrument	Kommentar
4, 10	Basso	A har 16–delsrytmerna, med 8–delslinjen inskriven i efterhand: De övriga källorna har endast 8–delslinjen. Utgåvan återger båda alternativen.
15, 20, 31, 35, 47, 52, 54	Vl. I	Drill från Å.
23–24	Vl. II	Bågar från Å.
25:4, 29:1	Basso	A har 7 i besiffringen, korrigerat till 7+ i utgåvan.
29	Basso	♯ tillagt för fjärde tonen.
32–33	Vl. I	Bindebåge från Å.
36–37	Basso	Bindebåge från Å.
47	Vl. II	Drill från Å.
48–50	Vl. I	Bågarna i Å skiljer sig mot A och S: Utgåvan följer A.
51:2	Vl. II	Återställningstecken tillagt i utgåvan. Den mycket tydliga
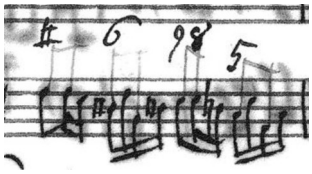
		besiffringen i A pekar på att det bör vara g:
53:3	Basso	Besiffring otydlig, kanske avses en 5:a.
53	Vl. I	Båge från Å och S.
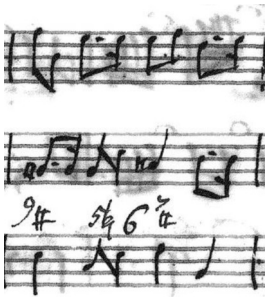
Sats 3

Takt	Instrument	Kommentar
7	Vl. II	Förslag från Å och S.
13, 21	Vni	Drillar från Å.
40–41	Basso	A är otydlig, utgåvan följer S.

Sats 4

Takt	Instrument	Kommentar
1–2, 59–60, 76–78	Vni	Kilar tillagda i analogi med 10–11 i Å.
9	Vl. I	Bågen står över de fem första tonerna i A. Utgåvan följer Å/S.
19–22	Vni	Här har A ett ***p*** i Vl. I t. 19, samt ett ***f*** i t. 22. Å (och S) är utförligare och gör det tydligt att nyanserna är där för att lyfta fram temat – inga nyanser finns dock i Basso. Utgåvan följer Å.
28, 44, 84, 112	Vni	Drillar från Å.
45	Vl. I	Här finns ett ***p*** i A, som inte återfinns i Å. Nyansen finns dock i S, i både Vl. I och II, med ett återställande ***f*** i t. 59. Utgåvan för in dynamiken i Vni med samma logik som i t. 19–22.
48–49	Basso, Vl. II	Ändringar införda i A Dessa följs i S, men inte i takt 49 i Vl. II, som har f♯1, d2, h1, g♯1. Utgåvan följer A.
57:3	Basso	Utgåvan följer A som följer överstämmornas rytm med jämna 16-delar. De andra källorna upprepar det punkterade motivet från

		slag 2 (bilden visar Å):
58	Tutti	Bågen otydlig i A. Utgåvan följer S.
62	Vni	Å har bågen t. o. m. a2.
66	Vl. I	Kil överförd från Å, tillagda i följande takt.
69–71	Vl. I–II	Återställningstecken tillagt för sista tonen i respektive takt.
69	Vl. I	Appoggiatura från Å.
85	Vl. I	Bågar överförda från Å. Å har för övrigt en förenklad version av denna takt:
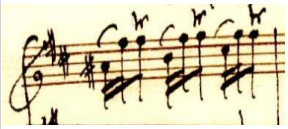
© Andreas Edlund, levande musikarv